

12/11/2544

อนุสาร

อุดมศึกษา

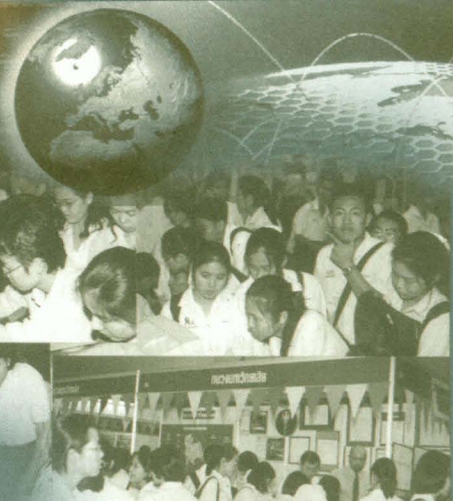
ISSN 0125-2461 ปีที่ 27 ฉบับที่ 271 มกราคม 2544

ภาคีนิโกลีสารสนเทศกับการพัฒนาการศึกษา

24-25 พฤษภาคม 2543

สำนักบรรณสารการพัฒนา
Library and Information Center NIDA

- ร่างกฎหมายหลักเพื่อการปฏิรูปการศึกษา
- สรุปลงสารสำคัญร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พ.ศ.
- วัถิการรศน์อุดมศึกษาไทย ในศตวรรษที่ 21

อุดมศึกษา

เอกสารเผยแพร่ ของ ทบวงมหาวิทยาลัย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า	ที่ปรึกษา	
● ร่างกฎหมายหลักเพื่อการปฏิรูปการศึกษา	3	รศ.วันชัย ศิริชนะ	
● สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พ.ศ.	4	รศ.สงคราม เหลืองทองคำ นายสุชาติ เมืองแก้ว รศ.สมศักดิ์ จักรไพวงศ์ นางพัชรี พิทยवाल	
● สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย พ.ศ.	7	บรรณาธิการ นายกมล ศรีประสาธน์ กองบรรณาธิการ นางสาวปิยาณี วิริยานนท์ นายदनุพล อุ่นจินตามณี นางสาวจรินทร์ ธนาศิลปกุล นางปราณี ชื่นอารมณ์ นายพรชัย ลิทธินันท์ นายบุญคง สีเสิน นายจรัส เล็กเกาะทวด นายอุดมศักดิ์ ศรีแก้ว นายวิรัตน์ มานะมุติ	
● วิถีพรรณนุอุดมศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21	12		

เจ้าของ ทบวงมหาวิทยาลัย โทร. 245-8323, 245-8923 FAX. 245-8923, 245-8930

ผู้โฆษณา นางสาวปิยาณี วิริยานนท์

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร. 2153612, 2183563-4

12 เม.ย. 2544

ร่างกฎหมายหลักเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

46 164 17

ภายในขอบเขตภารกิจของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สำนักงานปฏิรูปการศึกษาซึ่งเป็นองค์การมหาชนเฉพาะกิจและมีภาระหน้าที่ในการดำเนินการในเรื่องการจัดโครงสร้างองค์กร จัดระบบบุคลากรและจัดระบบทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในหมวด 5 หมวด 7 และหมวด 8 ของกฎหมายดังกล่าว มีหน้าที่ที่จะต้องยกร่างกฎหมายเพื่อนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ในกฎหมายการศึกษาแห่งชาติอยู่เป็นจำนวนมาก

เพื่อให้การยกร่างกฎหมายหลักในรอบของการปฏิรูปการศึกษาเป็นไปโดยรอบคอบและได้รับฟังทัศนะและความเห็นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง สำนักงานปฏิรูปการศึกษาจึงได้จัดพิมพ์ร่างกฎหมายที่จะเป็นหลักสำคัญในการปฏิรูประบบโครงสร้างและบุคลากรทางการศึกษาขึ้น จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พ.ศ. ฉบับที่ 3 ร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ฉบับที่ 2 ร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย พ.ศ. และฉบับที่ 4 ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ซึ่งได้ดำเนินการยกร่างและปรับปรุงแก้ไขเสร็จสิ้นแล้วในเดือนธันวาคม 2543 เพื่อเผยแพร่แนวทางและหลักเกณฑ์ต่างๆ โดยที่ร่างกฎหมายหลักทั้ง 4 ฉบับนี้ เป็นข้อยุติเบื้องต้นของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา ณ เวลาที่ระบุไว้เท่านั้น สำนักงานปฏิรูปการศึกษายังคงจะมีการประชุมปรึกษาหารือและรับฟังทัศนะต่างๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขร่างกฎหมายต่างๆ เหล่านี้อยู่ตลอดเวลา และคาดหวังว่าจะได้รับฟังทัศนะ ความคิดเห็น หรือข้อสังเกตจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะได้นำมาใช้ในการปรับปรุงกฎหมายต่างๆ เหล่านี้ ก่อนที่จะสรุปเป็นข้อยุติและนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีในประมาณเดือนเมษายน 2544 ต่อไป

อนุสารอุดมศึกษาฉบับนี้ จะขอนำเสนอสรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับข้าราชการในสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย และข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย สำหรับท่านที่สนใจ เนื้อหาสาระทั้งหมดของร่างพระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับ และประสงค์จะเสนอความคิดเห็น ติดต่อได้ที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษา โทร. 2730755/ตู้ ป.ณ. 34 ป.ณ.ฝ. สนามเป้า กทม. 10406/http://www.oer.or.th

สรุปลงสารระสำคัญร่ำงพระรชบัญญัติ
ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึษา ศาสนา และวัฒนธรรม
พ.ศ.

หลักการและเหตุผล

เป็นการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆ ของกระทรวงการศึษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้ชัดเจน เพื่อมิให้การปฏิบัติงานซึ่งซ้อนทับกันระหว่างส่วนราชการของกระทรวง และเพื่อให้การบริหารในระดับต่างๆ ของกระทรวงมีเอกภาพสามารถดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

สาระสำคัญ

1. ชื่อพระราชบัญญัติ “พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการศึษา ศาสนา และวัฒนธรรม พ.ศ.” (มาตรา 1)
2. กฎหมายนี้ให้มีผลบังคับนับตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2545 เป็นต้นไป (มาตรา 2)
3. ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติราชการทบวงมหาวิทยาลัย กฎหมายว่าด้วยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (มาตรา 3)
4. อำนาจหน้าที่ที่มีได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะในกฎหมายนี้ จะต้องเป็นไปตามระเบียบบริหารราชการปกติของกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (มาตรา 5)
5. อำนาจหน้าที่ของกระทรวงการศึษา ศาสนา และวัฒนธรรม (มาตรา 6)
6. การจัดระเบียบกระทรวงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน (มาตรา 7)
 - (1) ระเบียบบริหารราชการในส่วนกลาง
 - (2) ระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา
7. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายนี้ (มาตรา 9)

ส่วนที่ 1 การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง

หมวด 1 บททั่วไป

8. การจัดระเบียบราชการส่วนกลาง แบ่งออกเป็น 2 ระดับ (มาตรา 10)
 - (ก) สำนักงานปลัดกระทรวง
 - (ข) ส่วนราชการที่มีหัวหน้าส่วนราชการขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
9. การแบ่งส่วนราชการส่วนกลางออกเป็น 6 ส่วน (มาตรา 11)
 - (ก) สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี
 - (ข) สำนักงานปลัดกระทรวง
 - (ค) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ
 - (ง) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - (จ) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

(ฉ) สำนักงานคณะกรรมการการศาสนา และวัฒนธรรม

ส่วนราชการตาม (ข) (ค) (ง) (จ) และ (ฉ) มีฐานะเป็นกรมและเป็นนิติบุคคล

10. การจัดระเบียบราชการส่วนกลางของกระทรวงให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม และการแบ่งส่วนงานและอำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง (มาตรา 12)

11. การบังคับบัญชาของรัฐมนตรีกว่าการกระทรวง (มาตรา 13)

12. อำนาจหน้าที่ของสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการการศาสนา และวัฒนธรรม (มาตรา 14-17)

13. อำนาจหน้าที่ของเลขาธิการรัฐมนตรี (มาตรา 19)

14. ผู้ตรวจราชการกระทรวง (มาตรา 20)

หมวด 2 การจัดระเบียบราชการในสำนักงานปลัดกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

15. อำนาจหน้าที่ของปลัดกระทรวง (มาตรา 21)

16. อำนาจหน้าที่ของสำนักงานปลัดกระทรวง (มาตรา 22)

17. อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสำนักบริหารงาน (มาตรา 24)

หมวด 3 การจัดระเบียบราชการในสำนักงาน

18. การจัดระเบียบสำนักงานที่มีหัวหน้างานขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวง แบ่งออกเป็น 2 ระดับ (มาตรา 25)

(1) สำนักอำนวยการ

(2) สำนัก สำนักบริหารงาน หรือส่วนราชการที่เทียบเท่าสำนักหรือสำนักบริหารงาน

19. อำนาจหน้าที่ของเลขาธิการ (มาตรา 27)

20. อำนาจหน้าที่ของสำนักอำนวยการ (มาตรา 28)

ส่วนที่ 2 การจัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา

21. การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 29)

22. การจัดระเบียบราชการเขตพื้นที่การศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน (มาตรา 30)

(1) สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

(2) สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาที่จัดการศึกษาต่ำกว่าปริญญาหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น

23. อำนาจหน้าที่คณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 31 และมาตรา 32)

24. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา (มาตรา 33-34)

25. เขตพื้นที่การศึกษาในกรุงเทพมหานคร (มาตรา 35)

ส่วนที่ 3 การจัดระเบียบปฏิบัติราชการในสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล

- ระเบียบปฏิบัติราชการหรือระเบียบปฏิบัติงานของสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล ทั้งที่เป็นสถานศึกษาในสังกัดและที่เป็นสถานศึกษาในกำกับให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการดังกล่าว

(มาตรา 36)

26. เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามมาตรา 36 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(มาตรา 37)

(1) เสนอแนะการจัดสรรเงินงบประมาณให้แก่สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาในสังกัดและสถานศึกษาระดับปริญญาในกำกับต่อคณะรัฐมนตรี

(2) ประสานงานจัดการศึกษาระหว่างสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดและสถานศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคลในกำกับ และสถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญา

(3) พิจารณาการจัดตั้ง ยุบ รวม ปรับปรุงและเลิกสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาในสังกัดและสถานศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคลในกำกับ

(4) วางระเบียบการปฏิบัติราชการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกิจการต่าง ๆ ร่วมกันของสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดอันมิใช่กิจการของสถาบันแห่งหนึ่งแห่งใดโดยเฉพาะ

27. ให้มีคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยเรียกโดยย่อว่า ก.ม. ทำหน้าที่เป็นองค์กรบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการพลเรือนในสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาในสังกัด ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการดังกล่าว (มาตรา 38)

- กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมอาจขอให้กระทรวง ทบวง กรมอื่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสถานศึกษาระดับปริญญาในสังกัดเสนอโครงการและแผนงานเกี่ยวกับการศึกษาของสถานศึกษานั้น ตลอดจนรายละเอียดทางวิชาการ การเงิน สถิติ และเรื่องที่เกี่ยวข้องแก่การปฏิบัติงานในอำนาจหน้าที่ได้ (มาตรา 39)

ส่วนที่ 4 การปฏิบัติราชการแทน

28. การมอบอำนาจหน้าที่ของส่วนกลางไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา (มาตรา 40)

29. กำหนดอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติราชการแทน (มาตรา 41- มาตรา 43)

ส่วนที่ 5 การรักษาราชการแทน

30. การกำหนดอำนาจหน้าที่ผู้รักษาราชการแทนรัฐมนตรี (มาตรา 44)

31. การกำหนดอำนาจหน้าที่ผู้รักษาราชการแทนเลขาธิการรัฐมนตรี (มาตรา 45)

32. การกำหนดอำนาจหน้าที่ผู้รักษาราชการแทนปลัดกระทรวงและเลขาธิการ (มาตรา 46-47)

33. การกำหนดอำนาจหน้าที่ผู้รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนัก (มาตรา 48)

34. การกำหนดอำนาจหน้าที่ผู้รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 49)

35. การกำหนดอำนาจหน้าที่ผู้รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือตำแหน่งเทียบเท่า (มาตรา 50)

36. อำนาจหน้าที่ผู้รักษาราชการแทน (มาตรา 51-มาตรา 52)

37. บทเฉพาะกาล (เฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องกับทบวงมหาวิทยาลัย)

มาตรา 53 ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้ ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงินงบประมาณของสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี ทบวงมหาวิทยาลัยไปเป็นของสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

มาตรา 60 ให้โอนบรรดาดำเนินการเกี่ยวกับราชการของทบวงมหาวิทยาลัย และบรรดาดำเนินการของเจ้าหน้าที่ทบวงมหาวิทยาลัยไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

มาตรา 61 ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้ ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงินงบประมาณของทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

มาตรา 66 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับรักษา ราชการแทนปลัดกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ รักษา ราชการแทนเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา ให้เลขาธิการคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับรักษา ราชการแทนเลขาธิการสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ

ให้รัฐมนตรีแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการซึ่งดำรงตำแหน่งระดับ 10 ขึ้นไปในวันที่พระราช- บัญญัตินี้ใช้บังคับ รักษา ราชการแทนเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเลขาธิการคณะกรรมการ การศาสนาและวัฒนธรรม

การรักษาการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้รักษาการไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งปลัดกระทรวงหรือ เลขาธิการตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกินร้อยแปดสิบวันตั้งแต่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 68 ให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับปริญญาที่เป็นสถานศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยซึ่งมี กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้นโดยเฉพาะและมีฐานะเป็นกรมตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ แผ่นดินอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ มีฐานะเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดม- ศึกษาโดยให้สถานศึกษาดังกล่าวยังคงมีอำนาจในการบริหารบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้ ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงิน งบประมาณ ตลอดจนบังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างของสถานศึกษานั้นๆ ตามพระราชบัญญัตินี้และตาม กฎหมายจัดตั้งสถานศึกษานั้นตลอดทั้งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

ให้สถานศึกษาตามวรรคหนึ่งมีฐานะเช่นเดียวกับส่วนราชการตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติวิธีการ งบประมาณ พ.ศ. 2502 เพื่อประโยชน์ในการจัดตั้งงบประมาณ ตลอดจนการบริหารและดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวข้อง กับงบประมาณแผ่นดินด้วย ■

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ในมหาวิทยาลัย พ.ศ.

หมวด 1 คณะกรรมการ

1. ให้มีคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยเรียกโดยย่อว่า “ก.ม.” ประกอบด้วย
 - 1.1 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นประธานกรรมการ
 - 1.2 กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่
 - ปลัดกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 - เลขาธิการสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ
 - เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - เลขาธิการ ก.พ.

- 1.3 ผู้แทนอธิการบดีของมหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งคน และผู้แทนข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งคน เป็นกรรมการ
- 1.4 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ จำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าแปดคนแต่ไม่เกินสิบสองคน
- 1.5 เลขธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ
2. กำหนดให้ผู้แทนอธิการบดี ผู้แทนข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งได้วาระละสามปี แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าสองวาระมิได้
3. ให้ ก.ม. มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้
 - 3.1 เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย
 - 3.2 กำหนดนโยบายและวางแผนอัตรากำลังของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย
 - 3.3 ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการ และเงื่อนไขการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย
 - 3.4 ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน ให้คำปรึกษาแนะนำชี้แจงด้านการบริหารงานบุคคลแก่มหาวิทยาลัย
 - 3.5 กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย เพื่อรักษาความเป็นธรรมและมาตรฐานด้านการบริหารงานบุคคล
 - 3.6 พิจารณาเรื่องวินัย การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ของอธิการบดี
 - 3.7 กำหนดมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย
4. ให้มีคณะกรรมการประจำทุกมหาวิทยาลัย ดังนี้
 - 4.1 คณะกรรมการบริหารงานบุคคลประจำมหาวิทยาลัย เรียกโดยย่อว่า “ก.บ.ม.”
 - 4.2 คณะกรรมการวินัย อุทธรณ์ และร้องทุกข์ประจำมหาวิทยาลัย เรียกโดยย่อว่า “ก.อ.ม.”
 - 4.3 คณะกรรมการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการประจำมหาวิทยาลัย เรียกโดยย่อว่า “ก.ว.ม.”
5. ก.บ.ม. ประกอบด้วย
 - 5.1 อธิการบดี เป็นประธาน
 - 5.2 ผู้แทนผู้บริหารซึ่งเลือกกันเองจากผู้ดำรงตำแหน่งคณบดี ผู้อำนวยการวิทยาลัย ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ฯลฯ จำนวน 6 คน
 - 5.3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารงานบุคคล ด้านกฎหมาย หรือด้านการบริหารการจัดการภาครัฐ จำนวน 3 คน
6. ก.บ.ม. มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้
 - 6.1 กำหนดนโยบายและวางแผนอัตรากำลังคนในมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับนโยบายของ ก.ม.
 - 6.2 ออกระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับกฎระเบียบ ข้อบังคับที่ออกโดย ก.ม.
 - 6.3 กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการสรรหา และการพัฒนาข้าราชการในมหาวิทยาลัย
 - 6.4 ส่งเสริมให้มีระบบการสร้างขวัญ และกำลังใจ รวมการจัดสวัสดิการ และสิทธิประโยชน์แก่ลูกอื่นสำหรับข้าราชการในมหาวิทยาลัย
 - 6.5 พิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย และการให้ออกจากราชการ

7. ก.อ.ม. ประกอบด้วย
 - 7.1 ประธานซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งจากกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ
 - 7.2 ผู้แทนผู้บริหารซึ่งเลือกกันเองจากผู้ดำรงตำแหน่งคณบดี ผู้อำนวยการวิทยาลัย ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ฯลฯ จำนวน 1 คน
 - 7.3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารงานบุคคล ด้านกฎหมาย ด้านบริหารจัดการภาครัฐ หรือด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการจำนวน 8 คน
8. ก.อ.ม. มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้
 - 8.1 พิจารณาเรื่องวินัย และการออกจากราชการ
 - 8.2 พิจารณาเรื่องการอุทธรณ์ และการร้องทุกข์
9. ก.ว.ม. ประกอบด้วย
 - 9.1 ประธานซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งจากกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ
 - 9.2 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกมหาวิทยาลัยจำนวนไม่น้อยกว่า 6 คน แต่ไม่เกิน 12 คน
10. ก.ว.ม. มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้
 - 10.1 พิจารณาเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการ
 - 10.2 พิจารณาและวินิจฉัยเกี่ยวกับการอุทธรณ์ตำแหน่งทางวิชาการ
 - 10.3 พิจารณาการเทียบตำแหน่งทางวิชาการจากระบบอื่นเข้าสู่ระบบ ก.ม.
11. ให้กรรมการใน ก.บ.ม. ก.อ.ม. และ ก.ว.ม. อยู่ในตำแหน่งวาระละสามปี และอาจได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการได้อีก แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าสองวาระมิได้

หมวด 2 บททั่วไป

12. กำหนดให้การดำเนินการต่าง ๆ ต้องยึดหลักการในเรื่องความเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ
13. กำหนดให้มีบัญชีอัตราเงินเดือน และเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย
14. กำหนดให้ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยอาจได้รับเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวตามภาวะเศรษฐกิจหรือเงินเพิ่มพิเศษสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลน

หมวด 3 การกำหนดตำแหน่ง การบรรจุ และการแต่งตั้ง

15. ตำแหน่งข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย มีดังนี้
 - 15.1 ตำแหน่งวิชาการ ซึ่งมีหน้าที่สอนและวิจัย ได้แก่ ตำแหน่ง
 - (1) ศาสตราจารย์ (2) รองศาสตราจารย์ (3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (4) อาจารย์
 - 15.2 ตำแหน่งปฏิบัติงาน ซึ่งสนับสนุนวิชาการ ธุรการ และวิชาชีพ ได้แก่ ตำแหน่ง
 - (1) หัวหน้าสำนักงานอธิการบดี
 - (2) ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากอง หรือตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบ

เท่ากอง

(3) ตำแหน่งอื่นที่ ก.ม. กำหนด

16. กำหนดให้การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยต้องบรรจุจากผู้สอบแข่งขันได้ ยกเว้นกรณีที่มีเหตุพิเศษ ก.บ.ม. อาจใช้วิธีการคัดเลือก หรือมหาวิทยาลัยมีเหตุผลและความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์แก่ราชการที่จะต้องบรรจุบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญสูงเข้ารับราชการในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ชำนาญการ หรือให้ได้รับเงินเดือนสูงกว่าคุณวุฒิ

17. กำหนดให้การทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นไปตามกฎ ก.ม.

18. กำหนดให้บรรจุและแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยทุกตำแหน่งเป็นอำนาจของอธิการบดี โดยอนุมัติ ก.บ.ม. ยกเว้น การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับ 10 และตำแหน่งศาสตราจารย์ให้เสนอชื่อต่อเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อเสนอต่อรัฐมนตรีและให้รัฐมนตรีรายงานนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

หมวด 4 การเลื่อนขั้นเงินเดือน

19. กำหนดให้การเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นไปตามหลักการเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535

หมวด 5 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

20. กำหนดหลักการกรณีข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินอาจไม่ได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือน หรือถูกงดเงินประจำตำแหน่ง หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการกรณีไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการ

หมวด 6 จรรยาบรรณ

21. กำหนดให้มีข้อกำหนดในเรื่องจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย เพื่อควบคุมความประพฤติเช่นเดียวกับวิชาชีพครูและวิชาชีพอื่น ๆ

หมวด 7 วินัย และการรักษาวินัย

22. นำหลักการต่าง ๆ ในเรื่องวินัยและการรักษาตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 มาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย และปรับปรุงหลักการบางประการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นสำหรับข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย และให้สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.

23. กำหนดโทษทางวินัยไว้ 4 สถานเช่นเดียวกับร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ดังนี้

- (1) ภาคทัณฑ์ (2) งดบำเหน็จความชอบ (3) ปลดออก (4) ไล่ออก

หมวด 8 การดำเนินการทางวินัย

24. กำหนดให้การดำเนินการทางวินัยกรณีความผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรงก็ตามต้องดำเนินการสอบสวนเพื่อให้ได้ความจริงและยุติธรรม และสำหรับการแต่งตั้งกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงจะแต่งตั้งได้ต่อเมื่อกรณีอื่นมีมูลว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงเท่านั้น

25. กำหนดให้การลงโทษทางวินัยสำหรับข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยทุกกรณีทั้งความผิดวินัยอย่างร้ายแรง และไม่ร้ายแรงต้องเสนอ ก.บ.ม. พิจารณา สำหรับอธิการบดีให้เสนอ ก.ม. พิจารณา

26. กำหนดหลักการในเรื่องการรายงานการดำเนินการทางวินัยให้สิ้นสุดที่มหาวิทยาลัย โดยเมื่อผู้บังคับบัญชาได้สั่งตามมติของ ก.บ.ม. แล้วให้รายงาน ก.อ.ม. เพื่อพิจารณา

หมวด 9 การออกจากราชการ

27. กำหนดให้การออกจากราชการเป็นไปตามหลักการเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535

หมวด 10 การอุทธรณ์

28. กำหนดให้การอุทธรณ์การลงโทษของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยทุกกรณีทั้งความผิดวินัยอย่างร้ายแรงและไม่ร้ายแรงให้อุทธรณ์ต่อ ก.อ.ม. สำหรับการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษที่อธิการบดีเป็นผู้ลงโทษให้อุทธรณ์ต่อ ก.ม.

หมวด 11 การร้องทุกข์

29. กำหนดให้ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยกรณีถูกสั่งให้ออกจากราชการ หรือเห็นว่าผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่ปฏิบัติตนโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย หรือมีความคับข้องใจอันเกิดจากการปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาให้ร้องทุกข์ต่อ ก.อ.ม. สำหรับอธิการบดีให้อธิการบดีร้องทุกข์ต่อ ก.ม.

บทเฉพาะกาล

30. กำหนดให้ผู้ใดที่เป็นข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2507 อยู่ในวันที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย พ.ศ.(ฉบับใหม่) ใช้บังคับให้ผู้นั้นเป็นข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้ (ฉบับใหม่) ต่อไป

31. กำหนดให้ผู้ที่เป็นข้าราชการครูหรือข้าราชการพลเรือนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ.2523 หรือพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2535 ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล อยู่ในวันที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย พ.ศ. (ฉบับใหม่) ใช้บังคับ ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้ (ฉบับใหม่) และในระหว่างวันที่ ก.ม. ยังมิได้กำหนดตำแหน่ง ให้แก่ข้าราชการครู และข้าราชการพลเรือนดังกล่าวดำรงตำแหน่งเดิมโดยให้มีสิทธิได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง ตลอดจนสิทธิอื่นๆ ตามที่เคยมีอยู่ตามกฎหมายเดิมหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องไปพลางก่อน ■

วิถีทรรศน์อุดมศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21

ดร.อมรวิรัช นาคทรเทพ

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ประธานคณะกรรมการปฏิรูป ด้านมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา
โครงการปฏิรูปอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เพิ่มมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม 2542 นั้น มีสาระบัญญัติหลายประการที่จะกระทบระบบอุดมศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการหลอมรวมเชิงโครงสร้างของสถาบันอุดมศึกษาที่กระจายอยู่หลายสังกัดให้มาอยู่ภายใต้การอำนวยการของ กระทรวงการ ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่จะต้องตั้งขึ้นให้แล้วเสร็จภายใน 19 สิงหาคม 2545 หรือ 3 ปี นับจากวันที่พระราชบัญญัติมีผลบังคับ การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิรูประบบบริหารเป็น สถาบันในกำกับ หรือ องค์การมหาชน เพื่อให้พ้นจากเงื้อมมือข้อจำกัดของระบบราชการ การปฏิรูปวิธีการจัดสรรงบประมาณ ให้สถาบันอุดมศึกษาที่เพิ่มความคล่องตัวในรูปเงินอุดหนุนทั่วไปควบคู่ไปกับการตรวจสอบ ค่าใช้จ่ายต่อผลงาน อย่างเข้มข้นยิ่งขึ้น ไปจนถึงการวางกลไกประกันคุณภาพในรูป สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นองค์กรอิสระระดับชาติที่จะทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบและประกันคุณภาพ สถาบันการศึกษาทุกระดับแทนประชาชน

เจตนารมณ์เบื้องหลังสาระบัญญัติเหล่านี้จะชัดเจนว่าสังคมต้องการให้สถาบันอุดมศึกษามี “เอกภาพ ประสิทธิภาพ คุณภาพ” ที่ชัดเจนเห็นกระจ่างกว่าเดิมที่เคยเป็นมาในอดีตเกือบ 100 ปีของการสถาปนาระบบอุดมศึกษาในบ้านเรา

ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาในศตวรรษใหม่ที่จะมาถึงนี้เป็นที่พึงของแผ่นดินอย่างเข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็นในด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนที่ปรับเปลี่ยนตามความต้องการของภาคการผลิตต่างๆ ได้อย่างว่องไว การค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสิ่งผลิตและเทคโนโลยีการผลิตที่แข่งขันได้ในตลาดโลก ไปจนถึงการเป็น คลังความรู้สาธารณะ สำหรับชนทุกชั้น ทุกแห่งหน ที่พึงได้รับประโยชน์จากสถาบันอุดมศึกษาผ่านการบริการวิชาการและการศึกษาต่อเนืองรูปแบบต่างๆ ที่นับวันก็จะยิ่งสะดวกและ on-line และ on-demand ถึงตัวเรา ง่ายยิ่งขึ้น ด้วยพลาณภาพของอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นเรื่อง คุณภาพ ได้กลายเป็นประเด็นใหญ่ไม่ว่าจะในด้านการสอน การวิจัย

หรือการบริการวิชาการ ที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องพิสูจน์ตนเองต่อสังคมให้เห็นประจักษ์ว่าแต่ละสถาบันนั้นได้ผลิต คนที่ใช่ได้ หรือ ความรู้ที่ใช่ได้ มากน้อยเพียงไร เพื่อแลกกับการอุปถัมภ์ค่าชูกจากสังคมภายนอกที่จะเข้ามาตรวจสอบ การงาน-การเงิน ของสถาบันอุดมศึกษาอย่างจริงจัง

จึงไม่น่าแปลกอะไร หากช่วงเวลาจากนี้ไปเราจะได้เห็นความเคลื่อนไหวมากมายในแวดวงอุดมศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาด้านต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อเจตนา-มณเฑาะ์ และแนวโน้มดังกล่าว

แต่ในการนี้ สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีคำตอบให้ตนเองแล้วหรือยังว่า “คุณภาพ” นั้นฟังมีความหมายอย่างไรในบริบทความต้องการและปณิธานเฉพาะของแต่ละสถาบัน และในบริบทของการปฏิรูปอุดมศึกษาสู่ศตวรรษใหม่

ถ้าคุณภาพหมายถึงการตอบสนองผู้ใช้และผู้รับบริการ สถาบันแต่ละแห่งได้ประจักษ์แล้วหรือไม่ว่า “ผู้ใช้และผู้รับบริการ” ของตนเป็นใคร

การนำเสนอความเห็นประกอบข้อเท็จจริงในแวดวงอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ เกี่ยวกับทิศทางการปฏิรูปอุดมศึกษาและนัยที่พึงมีต่อการประกันและส่งเสริมคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษาจะเป็นการเติมเชื้อความคิด ในประชาคมอุดมศึกษา เพื่อร่วมกันแสวงหาแนวทางการประกันคุณภาพที่เหมาะสมที่สุดต่อความต้องการของสังคมไทยและสถาบันอุดมศึกษาไทยในช่วงเวลาแห่งการปฏิรูปนี้

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับวิถีทรรศน์อุดมศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 ที่จะนำเสนอต่อไปนี้ มีพื้นฐานส่วนใหญ่มาจากการติดตามความเคลื่อนไหว ตลอดจนจดดัชนีบ่งชี้ต่างๆ จากวงการอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งน่าจะพอเพียงที่จะ จุดประกายขยายความคิด เกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาของเราได้บ้าง

อันที่จริง การให้มุมมองไม่ว่าเรื่องใดที่เกี่ยวข้องไปตลอดหนึ่งร้อยปีของ ศตวรรษที่ 21 นั้นเป็นการกระทำที่เสี่ยงอยู่เหมือนกัน

อย่าว่าแต่หนึ่งร้อยปีข้างหน้าเลย แม้แต่สิบปี

ข้างหน้าก็ยากจะเดา

แค่ในรอบสิบปีที่ผ่านมาก็มีเรื่อง เกินคาด เกิดขึ้นในโลกใบนี้มากมาย เราได้เห็นการล่มสลายของสหภาพโซเวียตและการสถาปนาสหภาพยุโรปที่เปลี่ยนโฉมหน้าการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เราได้เห็นความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอวกาศที่พาเราไปพิชิตดาวอังคารเป็นผลสำเร็จ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมที่ทำให้โลกตะลึงกับการสร้าง คู่แฝด ให้แก่สิ่งมีชีวิตชั้นสูงจนเราอดที่จะจินตนาการไม่ได้ถึงการมี มนุษย์สำเนา ในอนาคต

อิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศยังทำให้เกิดชุมชนใยแก้ว (Cyber Community) และ มนุษย์ใยแก้ว (Cybermout) ที่สานสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนกันผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์อย่างรวดเร็วและไร้พรมแดนทางภูมิศาสตร์มาากกัน เราได้เห็นวิวัฒนาการทางสังคมของคนรุ่น Generation X ที่เปลี่ยนไปทั้งความคิด ค่านิยม และวิถีชีวิต ที่ดูจะผูกพันกับวัตถุมากกว่าจิตใจ

เฉพาะในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเองดูจะเป็นสิ่งที่เจริญรุดหน้าไปเร็วที่สุด เห็นได้จากคอมพิวเตอร์รุ่นต่างๆ ที่ ตกรุ่น ไปอย่างรวดเร็วรุ่น 286 ความเร็วไม่เกิน 50 MHz มาเป็น Pentium III ความเร็วกว่า 500 MHz ในเวลาไม่ถึงสิบปี วงการเทคโนโลยีทั่วโลกถึงกับพยากรณ์ว่าภายใน 5-10 ปีข้างหน้า เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์จะรุดหน้าไปอีกมาก ไม่ว่าจะในด้านความจุและความเร็วของไมโครชิพ ด้าน pattern recognition ที่ทำให้คอมพิวเตอร์ รู้ภาษา มากขึ้น ทั้งคำพูดและลายมือจนแป้นพิมพ์หรือ key board อาจค่อยๆ หดความจำเป็นลง ไปจนถึงด้านโปรแกรมสำเร็จรูปที่ทำให้คอมพิวเตอร์ รู้คิด มากขึ้นด้วยเทคนิคและโปรแกรมใหม่ๆ เช่น neural networks, computerbased reasoning methods, machine learning methods เป็นต้น ตลอดจนการใช้คอมพิวเตอร์เป็น คู่ช่อม ในการทำงานด้านต่างๆ ของคนตั้งแต่การซ่อมซัปรถยนต์ เครื่องบิน การซ่อมผ้าตัดหรือแม้กระทั่งการซ่อมรบผ่านการสร้าง ความจริงประดิษฐ์ (virtual reality) ด้วยคอมพิวเตอร์

เช่นนี้แล้ว การพูดถึงโฉมหน้าของอุดมศึกษาในศตวรรษหน้าภายใต้บริบทความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ ชนิดหายใจตามแทบไม่ทันนี้ จึงยากอย่างที่กล่าว

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนขอหยิบ “วิถีทรรศน์” 7 ประการ ที่คิดว่าสำคัญ และน่าจะใกล้เคียงกับความเป็นไปในอนาคตในวงการอุดมศึกษาไทยมาแลกเปลี่ยนกับผู้อ่านดังนี้

วิถีทรรศน์ที่ 1 ประชาคมแห่งการสร้างความรู้และองค์กร แห่งการเรียนรู้

ในเบื้องต้นนั้น อุดมศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 ต้องแสดงความเป็นประชาคมแห่งการสร้างความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่เด่นชัด เพื่อให้ระบบอุดมศึกษาสามารถผลิต “ผู้รู้” “ผู้สร้างความรู้” และ “องค์ความรู้” ที่จะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะในการแข่งขันและศักยภาพในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของทุกภาคการผลิต ท่ามกลางการพัฒนาเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และบริบทการค้าการแข่งขันที่ประชันกันด้วย ปัญญา

เพราะสังคมปัจจุบันเป็น สังคมข่าวสาร ด้วยพลานุภาพของเทคโนโลยีที่ช่วยให้เราสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้และสื่อสารกันได้สะดวกง่ายดาย ทำให้คนรุ่นใหม่ รู้มาก และ รู้ทันสิ่งต่างๆ มากขึ้น นำไปสู่การใช้ความรู้นั้นแข่งขันกันในทุกเรื่อง ตั้งแต่การชิงชัยชิงไหวพริบกันในวงธุรกิจ การชิงดีชิงเด่นในการศึกษาเล่าเรียน ไปจนถึงการชิงโชคชิงโอกาสกันในชีวิตประจำวัน

สังคมของเราก็ค่อยๆ กลายเป็น สังคมแห่งความรู้ (Knowledge Society) ที่ความรู้หรือความไม่รู้ กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการบ่งชี้ความสำเร็จทุกด้าน ไม่ว่าจะ การงาน การเรียน การใช้ชีวิต

คนทุกคน องค์กรทุกองค์กรในสังคมไม่ว่าจะผลิตสินค้าหรือบริการรูปแบบใดก็ตาม จึงต้องเริ่มสะสมทุนการผลิตรูปแบบใหม่ที่เรียกกันให้เก๋ไก๋ว่า ทุนปัญญา

(Intellectual Capital) อันถือได้ว่าเป็นทุนการผลิตที่สำคัญที่สุดในยุคนี้

โลกในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นความสำคัญของทุนปัญญา ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมขึ้นเป็นลำดับ ความจริงที่สัมผัสได้ประการหนึ่งซึ่งชี้ถึงความสำคัญของภูมิปัญญาและความจำเป็นที่คนรุ่นใหม่จะต้องมี ภูมิรู้ มากขึ้นนั้น เห็นได้ชัดเจนจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างแรงงาน ซึ่งในภาพรวมนั้นโครงสร้างแรงงานในหลายประเทศค่อยๆ เปลี่ยนไปจากเดิมที่สัดส่วนแรงงานประกอบด้วยแรงงานผลิต (production worker) เป็นส่วนใหญ่ กลายมาเป็น แรงงานบริหารจัดการ (managerial and administrative worker) และ แรงงานทางเทคนิคและวิชาชีพ (technical and professional worker) เป็นสัดส่วนที่มากขึ้น

ในสหรัฐอเมริกา นั้น งานวิจัยของมหาวิทยาลัย Stanford ชี้ว่าสัดส่วนแรงงานที่ทำงานกับ วัตถุจับ เช่น กรรมกร ชาวไร่ ชาวนา คนงานโรงงาน พนักงานร้านอาหาร ฯลฯ ลดลงกว่าครึ่งในรอบศตวรรษ ในขณะที่แรงงานที่ทำงานกับ ข้อมูล หรือ แรงงานความรู้ (knowledge worker) เช่น เจ้าหน้าที่การตลาด เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารจัดการ นักวิเคราะห์ ที่ปรึกษา ฯลฯ มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นถึงกว่าสามเท่าตัว

สัดส่วนแรงงานในสหรัฐอเมริกาที่เปลี่ยนแปลงในรอบศตวรรษ

ประเภทแรงงาน	1900	2000
แรงงานที่ทำงานกับวัตถุจับ	83	41
แรงงานที่ทำงานกับข้อมูล	17	59

แม้ว่าแนวโน้มในศตวรรษหน้าสำหรับประเทศไทย จะยังอาจไม่ไปถึงขั้นสหรัฐอเมริกา ด้วยสัดส่วนแรงงานของเราส่วนใหญ่ยังน่าจะยังเกาะเกี่ยวกับภาคเกษตรพืชตนเองและเกษตรอุตสาหกรรมเป็นหลักในฐานะ อยู่ชาวอุ้งน้ำของโลก ก็ตาม แต่สัดส่วน แรงงานความรู้ ในภาคอุตสาหกรรมการผลิตและอุตสาหกรรมบริการของเราคงเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน อาชีพที่ต้องใช้ความรู้สูง (knowledge-intensive) เช่น การวิจัย

และพัฒนาผลิตภัณฑ์ การทดสอบผลิตภัณฑ์ ตลอดจน การให้คำปรึกษาทางเทคนิคและการตลาดจะเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จในภาคการผลิตเหล่านี้ในอนาคต

และที่สำคัญคืออุตสาหกรรมที่ใช้ความรู้เหล่านี้แหละ ที่จะเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จในการทำให้ประเทศเราผลิตสินค้าเทคโนโลยีเพื่อการผลิตและการบริโภคได้เองมากขึ้นด้วย ทดแทนการนำเข้าที่ทำให้เราขาดดุลการค้าปีละหลายแสนล้านบาท

ในการนี้ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นที่พึ่งของแผ่นดินด้วยการผลิต “ผู้รู้” “ผู้สร้างความรู้” และ “องค์ความรู้” ที่จะรองรับการพัฒนาขีดความสามารถด้านอุตสาหกรรมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างขีดความสามารถที่คนไทยในศตวรรษหน้าจะไม่เป็นเพียง ผู้บริโภคความรู้และเทคโนโลยี แต่อย่างเดียวยกต่อไป แต่คนไทยรุ่นใหม่ต้องเป็นนักประดิษฐ์ คิดค้น นักวิจัย นักวิทยาศาสตร์กันให้มากขึ้น

จากข้อมูลในงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศในเอเชีย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีตัวบ่งชี้หนึ่งที่ชี้ว่าสถาบันอุดมศึกษาต้องทุ่มเทเรื่องการสร้างความรู้ อีกมาก กล่าวคือในขณะที่มหาวิทยาลัยในระดับ Top 10 ในเอเชียมีจำนวนบทความทางวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ระดับนานาชาติเฉลี่ยอยู่ในช่วง .69-1.15 ชิ้นต่อคนของไทยเราอยู่ในช่วง 0.01-0.08 ชิ้นต่อคนเท่านั้น

นี่เป็นดัชนีชี้ชัดว่า เราต้องทุ่มเทอีกมากเพียงใด เพื่อให้คณาจารย์อุดมศึกษาของเราซึ่งเฉพาะระดับปริญญาเอกก็มีอยู่เกือบ 6,000 คน ให้ท่านเหล่านี้ได้มีโอกาสสร้างสรรค์ ภูมิปัญญา ให้สังคมไทยและสากลโลกมากกว่านี้

ดังนั้นในอนาคตนั้น

● สถาบันอุดมศึกษาพึงมีโครงสร้างเป็นการวิจัยให้มากขึ้นในรูปของสถาบันวิจัยเฉพาะทางต่างๆ ที่อาจผนวกการสอนระดับปริญญาโท-เอกเข้าเป็นส่วนหนึ่งได้ตามวุฒิภาวะทางวิชาการและความพร้อมของสถาบัน

● สถาบันอุดมศึกษาพึงส่งเสริมตำแหน่งนักวิจัยอาชีพในสถาบันให้มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นที่ยอมรับ

● สถาบันอุดมศึกษาพึงแสดงความเป็น “องค์กรการเรียนรู้” ที่ยืดหยุ่น มีพลวัตในการปรับตัว ด้วยการมีโครงสร้างการทำงานที่อ่อนตัว ทำงานในรูปโครงการ มีการประสานแนวราบมากขึ้น เพื่อให้สามารถระดมกำลังคนให้ร่วมกันทำงานค้นคว้า วิจัย และพัฒนาในเชิงสหวิทยาการได้มากขึ้น นอกจากนี้ พึงส่งเสริมการวิจัยสถาบันและการวิจัยปฏิบัติการของบุคลากรเพื่อพัฒนางานทุกด้านอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการไหลเวียนของข่าวสารข้อมูลความรู้ใหม่ๆ ในองค์กร ตลอดจนการเพิ่มสัดส่วนงบประมาณเพื่อการพัฒนาบุคลากรอย่างจริงจัง มีการกำหนดสัดส่วนเวลาที่ชัดเจนในการทำงานแต่ละปีของบุคลากรแต่ละคนที่จะถูกใช้ไปเพื่อการเรียนรู้

● สถาบันอุดมศึกษาพึงเป็นประชาคมของ “ผู้รู้” โดยมีมาตรการสรรหา คัดเลือก และรักษานักวิชาการที่มีคุณภาพทั้งในและต่างประเทศมาเป็นอาจารย์โดยสถานะการจ้างที่หลากหลาย และยืดหยุ่นตามบุคคล และมีอัตราค่าจ้างค่าตอบแทนที่แข่งขันได้กับภาคธุรกิจและกับสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคเดียวกัน มีการจัดกิจกรรมวิจัย และกิจกรรม “เสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้” กับนักวิชาการและนักวิจัยนานาชาติเป็นกิจกรรมปกติ และต่อเนื่องขององค์กร

● สถาบันอุดมศึกษาพึงได้รับการอุดหนุนทรัพยากรอย่างพอเพียงเพื่อการลงทุนด้านการวิจัย ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรให้มีขีดความสามารถในระดับนานาชาติ

ด้วยมาตรการเหล่านี้ น่าจะช่วยให้เราได้เห็นบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาของเราในการ สร้างความรู้ สนองภาคการผลิตต่างๆ มากขึ้น รวมถึงการเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในฐานะ ผู้ให้ และ หุ่นส่วน ในประชาคมวิชาการระดับนานาชาติมากขึ้น

วิถีทรรศน์ที่ 2 อุดมศึกษามหาชนในโลกแห่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต

ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์กรอุดมศึกษาให้เป็นประชาคมแห่งการสร้างความรู้นี้ องค์กรอุดมศึกษาเองก็ต้องมีบทบาทในการช่วยส่งเสริมให้สังคมไทยในศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society) ด้วยการหยิบยื่นโอกาสในการได้รับประโยชน์จากการศึกษาระดับสูงไปสู่คนถ้วนหน้าด้วย

อุดมศึกษาไทยจึงต้องก้าวไปสู่การเป็นอุดมศึกษามหาชนในโลกแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อุดมศึกษาจะกลายเป็นสิทธิและโอกาสขั้นพื้นฐานของมหาชน และอุดมศึกษาจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลปกติในอนาคตโดยไม่มีรอยต่อที่ชัดเจนระหว่างระดับการศึกษา

การเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษาของเยาวชนในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในแทบทุกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศพัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา หากด้วยสาเหตุที่ดูจะต่างกัน

- ในประเทศกำลังพัฒนานั้น ความสำเร็จของการขยายโอกาสการศึกษาระดับมัธยมเป็นปัจจัยสำคัญและเป็นฐานส่งให้จำนวนผู้ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นโดยปริยาย เฉพาะประเทศในกลุ่ม OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) ปัจจุบัน เยาวชนในประเทศเหล่านี้กว่า 2 ใน 3 มีโอกาสเรียนต่อถึงขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และจำนวนผู้เรียนต่อระดับอุดมศึกษาในประเทศเหล่านี้ก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ดังเช่นกรณีประเทศชิลี จำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นถึง 2 เท่าในเวลาไม่ถึง 20 ปีจาก 131,000 คนในปี 1978 มาเป็น 343,000 คนในปี 1995 โดยที่ประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นแถบอเมริกาใต้ แอฟริกา หรือ เอเชีย ส่วนใหญ่ต่างก็มีแนวโน้มเป็นไปในทางเดียวกัน

- ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว เหตุอาจมาจากลักษณะโครงสร้างและความต้องการแรงงานที่ค่อยๆ

เปลี่ยนไปเน้นแรงงานที่มีความรู้ระดับสูงมากขึ้นตัวอย่างสหรัฐอเมริกาที่ยกไปก่อนหน้านี้อีกเช่นกัน ความต้องการ “แรงงานความรู้” (knowledge worker) ในอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ วิศวกรรมและอุตสาหกรรมบริการต่างๆ ทำให้เยาวชนอเมริกันเรียนต่อระดับอุดมศึกษามากขึ้น โดยจำนวนนักศึกษาได้เพิ่มจาก 11 ล้านคนในปี 1978 มาเป็น 14 ล้านคนในปี 1998 หรือในกรณีประเทศเยอรมัน สัดส่วนนักเรียนมัธยมที่ไปเรียนต่อทางสายอาชีพในโรงเรียนเทคนิค ก็มีแนวโน้มลดลงในขณะที่มีผู้หันไปเรียนต่อมหาวิทยาลัยกันมากขึ้น

ในบ้านเราเอง จำนวนนิสิตนักศึกษาเพิ่มขึ้นกว่า 10 เท่า ในรอบ 3 ทศวรรษจากจำนวนไม่ถึงหนึ่งแสนคนในปี 2515 มาเป็นกว่า 1 ล้านคนในปี 2540 จากความสำเร็จของการขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาการจัดตั้งมหาวิทยาลัยประเภทไม่จำกัดรับ และการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการอุดมศึกษา

เมื่อผนวกกับแนวโน้มการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันที่เน้น การเรียนรู้ตลอดชีวิต ภายใต้คำขวัญ ชีวิตแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งภูมิปัญญา และด้วยความช่วยเหลือของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ที่ช่วยให้คนเข้าถึงการศึกษาได้ง่ายขึ้น ก็น่าจะแน่ใจได้ว่าการเรียนต่อระดับอุดมศึกษามีแนวโน้มที่จะเป็น สิทธิและโอกาสมหาชน ไม่เฉพาะแต่เยาวชนในกลุ่มอายุอุดมศึกษาเท่านั้น แต่อุดมศึกษาจะกลายเป็น ศูนย์สรรพวิทยาการเพื่อการเรียนรู้แบบเปิด (Open Learning Center) สำหรับคนหลากหลายให้มีโอกาสเข้ามารับประโยชน์จากการอุดมศึกษา

- ในอนาคตนั้น แทบทุกสถาบันจะต้องมีศูนย์การศึกษาต่อเนื่องเป็นหน่วยงานสำคัญ ที่มีการจัดทำรายการผลิตภัณฑ์ประเทืองปัญญา (knowledge shopping list) ให้คนเลือกจับจ่ายซื้อหาความรู้เดิมปัญญาให้ตนเองอย่างสนุกสนาน

- ทุกสถาบันจะต้องถือเอาภารกิจเรื่องการฝึกอบรม (training) สำหรับแรงงานและผู้ประกอบการเป็นภารกิจสำคัญยิ่งยวด โดยจะต้องมีกลไกจับสัญญาณความต้องการจากภาคการผลิตต่างๆ ควบคู่

กับการจัดหลักสูตรที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรระยะสั้น ไปจนถึงหลักสูตรการเรียนจากฐานโรงงานหรือที่ทำงาน (factory-based and work-based learning)

- แทบทุกสถาบันต้องมีนโยบายการรับนักศึกษา การเทียบโอนนักศึกษาที่ยืดหยุ่นหลากหลาย เพื่อสร้างรอยต่อที่มั่นคงระหว่างการเรียนรู้ “ในระบบ” กับการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนด้วยตนเองของคนในอนาคต

- แทบทุกสถาบันจะต้องมีการจัดระบบการเรียนรู้ทางไกล (tele-learning) ผ่านสื่อสารสนเทศต่างๆ เพื่อให้กระบวนการศึกษาต่อเนื่องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในอนาคตนั้น สถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะสถาบันประจำท้องถิ่นพึงมีขีดความสามารถในการเป็นแกนสมองของท้องถิ่น ด้วยการหยิบยื่นบริการความรู้ และข้อมูลข่าวสารให้แก่กลุ่มคนที่มีความต้องการหลากหลายอย่างทั่วถึง

และในภาพรวมสถาบันอุดมศึกษาพึงเป็น แกนสมองของแผ่นดิน ด้วยการเป็นแหล่งรวมหรือแหล่งเชื่อมต่อกับองค์ความรู้สากลที่คนทุกเพศทุกวัยทุกอาชีพสามารถมาพึ่งพาหาความรู้ได้โดยสะดวก เพื่อให้คนไทยมี ชีวิตแห่งการเรียนรู้ ที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง

วิถิทรทัศน์ที่ 3 มหาวิทยาลัยไทยแก้ว ในเครือข่ายแห่งความรู้

ในการก้าวไปเป็นอุดมศึกษาของมหาชนนั้น องค์การอุดมศึกษาจะต้องก้าวไปเป็น องค์กรโฮ-เทค ที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่อย่างเข้มข้น เพื่อให้เทคโนโลยีเหล่านั้นเป็นเครื่องนำพาความรู้และสาระประโยชน์จากการศึกษาไปสู่คนจำนวนมาก ไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะเป็นนักธุรกิจบนตึกสูง หรือชาวไร่ชาวนาในท้องถิ่นห่างไกล

องค์กรอุดมศึกษายุคใหม่จึงจำเป็นต้องก้าวไปเป็น มหาวิทยาลัยไทยแก้ว ในเครือข่ายแห่งความรู้ องค์กรอุดมศึกษาที่สามารถนั้น จะต้องมีการใช้ประโยชน์จาก

เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเต็มกำลัง เพื่อการต่อเชื่อมเข้าสู่เครือข่ายความรู้และผู้ใช้เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของการดำเนินงานทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการสอน การวิจัย หรือการให้บริการวิชาการ

เมื่อต้นเดือนพฤษภาคม 2542 ได้มีการประชุม **Technology Foresight Workshop** ในหัวข้อ **Technology for Learning and Culture** จัดโดย APEC Center for Technology Foresight ที่เมือง Vancouver ประเทศ Canada ซึ่งในการประชุมดังกล่าวเน้นให้ผู้ร่วมประชุมช่วยกันคาดการณ์ล่วงหน้า (foresee) เกี่ยวกับความเป็นไปของเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่

ประเด็นที่มีการคาดการณ์ตรงกันว่าน่าจะเกิดขึ้นได้ภายในระยะเวลา 10-20 ปีข้างหน้าที่น่าสนใจมีหลายประการ อาทิ

- การบันทึกองค์ความรู้ตำราตำราต่างๆ ในสากลโลกในรูปหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (digitization of information) การปฏิรูปห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (digital library) และการเชื่อมเครือข่าย ห้องสมุดระดับภูมิภาค (regional library network) เพื่อการเข้าถึงข่าวสารข้อมูลและการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการสื่อความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาคแถบนี้

- การพัฒนาเทคโนโลยีเครื่องแปลภาษาอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถแปลภาษาหลากหลายในโลกให้เป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาสากลอื่นๆ ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และสะดวก

- การพัฒนาคอมพิวเตอร์เครือข่าย (network computer) ราคาประหยัด เพื่อการใช้งานอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะเพื่อการศึกษา โดยอาจมีราคาต่อเครื่องเพียง 7,000-8,000 บาท

เทคโนโลยีที่จะเป็นไปเหล่านี้จะมีอิทธิพลมหาศาลเพียงใดกับชีวิตการเรียนรู้ของเรา ก็ลองนึกดูก็แล้วกันว่า ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าเราสามารถเข้าไป อ่าน หนังสือในห้องสมุดใดๆ ในโลกก็ได้ที่เชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ต ไม่ใช่เพียงแค่ ค้น ชื่อหนังสือเท่านั้น แต่สามารถเรียก

เอา full text หรือเนื้อหาทั้งเล่มที่ถูก digitize ไว้แล้ว มาอ่านได้ด้วย และไม่ใช่แค่นั้น เรายังสามารถสั่งให้ เครื่องคอมพิวเตอร์แปลเนื้อความบางตอนหรือทุกตอน ไม่ว่าจะอังกฤษเป็นไทย ญี่ปุ่นเป็นอังกฤษ เยอรมัน เป็นฝรั่งเศส ฯลฯ

อุปสรรคในการ เข้าถึงความรู้ จะค่อย ๆ หดไป ด้วยกระบวนการ digitization of knowledge และ translation technology แห่งโลกอนาคต

ในวันหนึ่งข้างหน้าภาพที่จินตาคือนักศึกษาแทบ ทุกคนหิ้ว notebook computer ราคาถูกติดตัว ยาม พักผ่อนอยู่ในห้องในหอพักก็สามารถต่อเข้ากับระบบ LAN (Local Area Network) ของสถาบันเพื่อเข้าไปท่องในอินเทอร์เน็ตอย่างเพลิดเพลิน นักศึกษาที่นั่น ๆ นอน ๆ อยู่ที่เชียงใหม่ บุรีรัมย์ นครราชสีมา หรือที่สามย่าน ทำพระจันทร์ หรือรังสิต ต่างก็มีโอกาสเท่า ๆ กันที่จะเข้าไป เก็บความรู้ จาก Harvard University Library หรือ Library of Congress ด้วยพลาคุณภาพและความ ช่วยเหลือจากเทคโนโลยีเหล่านี้

แต่การณ์จะเป็นเช่นนั้นได้ และสถาบันอุดมศึกษา ของเราจะเก็บเกี่ยวประโยชน์จาก เครือข่ายความรู้ เช่นที่ คาดนั้นได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ก็หมายถึงว่าสถาบัน อุดมศึกษาของเราต้องวางโครงสร้างพื้นฐานด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศให้ดีเสียก่อน

นั่นหมายถึงการลงทุนให้พอเพียงเพื่อให้สถาบัน อุดมศึกษาในศตวรรษหน้าของเราเป็น มหาวิทยาลัยใย แก้ว (wired college) อย่างแท้จริง

ในสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันถึงกับมีการจัดอันดับ สถาบันอุดมศึกษากันว่าใครจะมีโครงสร้างพื้นฐานด้าน สารสนเทศแก่กว่ากัน โดยมีการจัดอันดับ “100 Most Wired Colleges” ในวารสาร Yahoo ฉบับเดือน พฤษภาคม 1999 ซึ่งมีเกณฑ์ที่น่าสนใจทั้งในด้านการ ลงทุนเกี่ยวกับอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ เพื่อให้ นักศึกษาของสถาบันนั้นมี สภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้ ที่ดีที่สุด

ในบ้านเราหากมีการจัดอันดับอย่างนี้เพื่อกระตุ้น การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์กันบ้างก็น่าจะดี เพื่อให้ สถาบันอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของเราเป็นสถาบัน

ที่ฝึกตัวแบบแน่นอยู่ในเครือข่ายความรู้อิเล็กทรอนิกส์ และใช้เครือข่ายนั้นเพื่อการสนับสนุนการเรียนรู้และการวิจัยของคณาจารย์และนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สูงสุด

ตัวอย่างเกณฑ์จัดอันดับสถาบันอุดมศึกษา ในสหรัฐที่เด่นด้านสารสนเทศและตัวอย่างสถาบันที่ติด 10 อันดับแรก

ตัวอย่างเกณฑ์ด้านสารสนเทศ	ตัวอย่างสถาบันที่ติด 10 อันดับแรก
<ul style="list-style-type: none"> • สัดส่วนคอมพิวเตอร์ต่อนักศึกษา 100 คน • ร้อยละของคอมพิวเตอร์ที่ใช้ได้ 24 ชั่วโมง • ร้อยละของห้องในหอพักที่ต่อเชื่อม เข้าระบบคอมพิวเตอร์ของสถาบัน ได้ • สถาบันมีส่วนลดหรือมาตรการ กำหนดราคาพิเศษให้นักศึกษาที่ ต้องการเข้าซื้อคอมพิวเตอร์ • สถาบันมีหลักสูตรที่สอนผ่านอิน-เตอร์เน็ตทั้งหมด • สถาบันจัดให้นักศึกษาสามารถลง ทะเบียน เพิ่ม-ลดวิชา ดูตาราง เรียน on-line ได้ • สถาบันเปิดให้นักศึกษาและ คิษย์เก่าใช้ E-mail ได้ฟรี 	<ul style="list-style-type: none"> • Case Western Uni- versity • Massachusetts Insti- tute of Technology • Wake Forest Uni- versity • New Jersey Institute of Technology • Rensselaer Poly- technic • Carnegie Mellon University • Washington State University • Gettysburg College • Indiana University • Dakota State Uni- versity

วิถีทรรศน์ที่ 4
ความเป็นเลิศที่ใช้การได้ ในสังคมแห่งการ ตรวจสอบ

แม้ในภาพรวม สถาบันอุดมศึกษาในศตวรรษ หน้าจะต้องไฝหาค่าความเป็นเลิศทางวิชาการทั้งในแง่การ สอนและการวิจัยสร้างสรรค์ความรู้ในสาขาต่าง ๆ ตาม ภารกิจก็ตาม แต่ก็ต้องไม่ลืมว่าความเป็นเลิศเหล่านั้น ต้องเป็น ความเป็นเลิศที่ใช้การได้ในสังคมแห่งการ ตรวจสอบ ในกรณีนี้ องค์กรอุดมศึกษา ยังคงต้องพิสูจน์ คุณค่าในตน ด้วยการแสดงความรับผิดชอบและการมี

ส่วนร่วมอย่างเข้มข้นจริงจิงในปัญหาสังคมทุกด้าน องค์การ อุดมศึกษาจะต้องแสวงหาความเป็นเลิศทางวิชาการ (academic excellence) ควบคู่ไปกับการแสดงควมมีคุณค่าต่อสังคม (social relevance) ภายใต้บริบทของการตรวจสอบอย่างเข้มข้นจากผู้รับบริการ

ในเอกสาร **Higher Education in the Twenty-First Century : Vision and Action** ขององค์การ UNESCO ได้พูดไว้ชัดเจนว่า แม้ในสหัสวรรษใหม่ที่ จะมาถึงนี้จะเต็มไปด้วยคลื่นอายุของเทคโนโลยี ความทันสมัย และการสรรค์สร้างความรู้อีกมากมาย เพื่อมนุษยชาติ แต่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ก็ยังคงต้องเผชิญปัญหาสังคมที่รุนแรงอยู่ต่อไป ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสิทธิมนุษยชน และความเป็นธรรมทางสังคม ปัญหาคุณภาพชีวิตตลอดจนปัญหาการเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมและค่านิยมของแต่ละสังคม ซึ่งสถาบันอุดมศึกษา ยังคงต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเข้มข้นอยู่ต่อไป ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเผชิญและแก้ไขปัญหาร่วมกับสถาบันอื่นๆ ในสังคม

ที่สำคัญกว่านั้นก็คือในศตวรรษหน้าที่จะมาถึงนี้ที่สังคมจะคาดหวังทั้งความเป็นเลิศ และการ “ใช้ประโยชน์ได้” ขององค์ความรู้และกำลังคนที่สถาบันอุดมศึกษาจะผลิตออกมานั้น สังคมจะ “ตรวจสอบ” การทำงานของสถาบันอุดมศึกษาอย่างเข้มข้นขึ้นด้วย เพื่อดูว่าแต่ละบาทแต่ละสตางค์ที่ “จ้าง” ให้สถาบันอุดมศึกษาไปทำงานนั้นได้ “งาน” คุ่มหรือไม่เพียงใด

สัญญาณแห่งการตรวจสอบอย่างเข้มข้นนั้นได้เกิดขึ้นให้ดูแล้วในหลายประเทศ ล่าสุดเมื่อเดือนพฤษภาคม 2542 ประเทศเกาหลี รัฐบาลได้ประกาศแผนการที่จะ เอาจริง กับผลิตภาพทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัย โดยประกาศที่จะใช้ระบบการคิดอัตราเงินเดือนตามความสามารถและผลงาน (meritbase annual salary system) โดยจะมีกลไกประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ไปจนถึงศาสตราจารย์อย่างจริงจังในด้านกิจกรรมการวิจัย (research activity) ความสามารถทางการสอน (teaching ability) และด้านการบริการสังคม (social service) ใน

สัดส่วนน้ำหนัก 40:40:20 ซึ่งผลกระทบจากการประเมินดังกล่าวอาจไปถึงขั้นที่มีการคาดการณ์ว่า คณาจารย์จำนวนหนึ่งอาจถูกลดเงินเดือนและถูกยึดตำแหน่งวิชาการคืน และในภาพรวมจำนวนตำแหน่งศาสตราจารย์ในระดับต่างๆ ของเกาหลีอาจลดลงถึงเกือบครึ่งหนึ่งทีเดียว

ทั้งนี้ทั้งนั้นรัฐบาลเกาหลีต้องการเพิ่มความ สามารถแข่งขันด้านองค์ความรู้และวิทยาการใหม่ๆ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมของประเทศ และต้องการทำให้แน่ใจว่า “ชุมชนวิชาการ” ของตนนั้นมีส่วนอย่าง แนบแน่นในการเพิ่มขีดความสามารถแข่งขันนั้น

หรืออย่างในฮ่องกงมหาวิทยาลัยก็กำลังต้องแสดง ความเป็นสถาบัน โปร่งใส ตรวจสอบได้ มากขึ้นเช่นกัน หากใครสักคนเข้าไปที่ web site ของหน่วยงานสารสนเทศของรัฐบาลฮ่องกง ก็ จะเห็น section หนึ่งที่เป็นเรื่อง ท่านถาม-เราตอบ ระหว่างประชาชนคนเดินดินทั่วไปกับอธิการบดีและผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ตั้งแต่เรื่องค่าเล่าเรียนทำไมแพง ? ไปจนถึงเองบวิจัยปีหนึ่งๆ ไปทำอะไรมาบ้าง ? ซึ่งนับเป็นวัฒนธรรม การตรวจสอบที่น่าสนใจไม่น้อยเช่นเดียวกัน

ของไทยเราเอง สถาบันอุดมศึกษาของเราที่กำลังก้าวไปสู่ ยุคแห่งการถูกตรวจสอบ อย่างชัดเจน จากปรากฏการณ์ “เด็กเส้น” และอีกหลายๆ เรื่องที่ตอกย้ำให้ประชาชนอุดมศึกษาเร่งตรวจสอบตนเอง เพื่อให้สามารถ อดทน อดทนได้อย่างเต็มภาคภูมิต่อประชาชน

แต่ที่สำคัญก็คือ สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งพึงตระหนักแก่ก่อนว่าปณิธานและภารกิจของตนคืออะไร ผู้รับบริการของตนคือใคร และใช้ปณิธานและภารกิจเหล่านี้เป็นบรรทัดฐานในการ อดทน หรือยืนยันกับประชาชนว่าตนได้ บรรลุภารกิจตามคำมั่นสัญญาไปด้วยดีเพียงใด

วิถีทรรศน์ที่ 5 สำนักวิชาการ นิสัยประกอบกร

สถาบันอุดมศึกษาในศตวรรษหน้าจะต้องรักษาไว้ซึ่ง “สำนักวิชาการ นิสัยประกอบกร” ให้มั่นคง

บนฐานความเชื่อว่าแผ่นดินไทยของเรายังต้องเป็นแผ่นดินแห่งความเอื้ออาทร และการเสียสละเพื่อส่วนรวม ภายใต้บริบทของศตวรรษใหม่ที่เรายังคงต้องเผชิญปัญหาสังคมมากมายที่ต้องเผชิญร่วมกัน และในการนั้นสมาชิกในประชาคมอุดมศึกษาใดๆ ยังคงต้องเปี่ยมไปด้วยสำนึกแบบราชการ และจิตใจที่เป็นสาธารณะ (public mind) ในขณะที่องค์กรอุดมศึกษาเองก็ต้องมีวัฒนธรรมการทำงานแบบผู้ประกอบการที่ใฝ่สัมฤทธิ์

สูง (achievement-oriented) ควบคู่ไปด้วย

ภายใน 2-3 ปีข้างหน้า สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งคงทยอยกันปฏิรูประบบบริหารไปสู่การเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ หรือ องค์กรมหาชน ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อต้นปี 2541 และตามนัยของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งส่งเสริมการออกจากระบบราชการเช่นกัน

10 มาตรการเพื่อการส่งเสริมรายได้สถาบันอุดมศึกษา

มาตรการหลัก	ตัวอย่าง
1. การ ขาย บริการวิชาการ	<ul style="list-style-type: none"> ● หลักสูตรระยะสั้น ● การให้คำปรึกษา ● การทดสอบผลิตภัณฑ์ ● การรับรองมาตรฐาน ● บริการทางคอมพิวเตอร์ ● การให้บริการไอทีที่ศูนย์ปรกรณ์
2. การ ขาย ผลิตภัณฑ์วิชาการ	<ul style="list-style-type: none"> ● สิทธิบัตร ● สิ่งพิมพ์ ● โปรแกรมสำเร็จรูป
3. การ ให้เช่า อาคารสถานที่	<ul style="list-style-type: none"> ● ห้องบรรยาย ● ห้องประชุม ● ห้องปฏิบัติการ ● ห้องจัดเลี้ยง ● ที่จอดรถ ● ศูนย์กีฬา ● พื้นที่ทำธุรกิจนอกหอพัก/สโมสร
4. การคิดค่าบริการจากหอพักและอาหาร	<ul style="list-style-type: none"> ● การให้เช่าหอพักแก่คนนอกและนักศึกษาในภาคฤดูร้อน ● ค่าสิทธิประโยชน์จากกิจการในหอพัก เช่น บริการอาหาร ซักเสื้อผ้า ● บริการอาหาร-จัดเลี้ยงแก่คนภายนอก ● การเช่าหอพักเอกชนมาบริหาร
5. การคิดค่าโฆษณา	<ul style="list-style-type: none"> ● ในสิ่งพิมพ์ของสถาบัน ● ใน website ● ในบริเวณต่างๆ ของสถาบัน
6. การขายบริการทั่วไปในสถาบัน	<ul style="list-style-type: none"> ● วัสดุอุปกรณ์การเรียน ● หนังสือ ● คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ ● บริการถ่ายสำเนาเอกสาร ● ของที่ระลึก ● บริการจัดงาน
7. การนำวัสดุมาใช้ใหม่	<ul style="list-style-type: none"> ● กระดาษใช้แล้ว ● กระบอง/ขวด ● วัสดุห้องปฏิบัติการ ● วัสดุสำนักงาน
8. การเป็น นายหน้าทางวิชาการ	<ul style="list-style-type: none"> ● การประสานงานหานักวิจัย วิทยากร แหล่งทุน ● การรับงานมา sub-contract ให้หน่วยงานภายนอก ● การ franchise หลักสูตรไปสถาบันอื่น
9. การศึกษาต่อเนื่องผ่านสื่อ	<ul style="list-style-type: none"> ● การสอนทางไกลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์แก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ โดยคิดค่าบริการแบบ full-cost fees
10. การลงทุน	<ul style="list-style-type: none"> ● การบริหารเงินทุนสำรองและเงินทุนหมุนเวียนโดยการลงทุนในพันธบัตรและตลาดหลักทรัพย์

ในการนี้ สถาบันอุดมศึกษาต้องแปลงโฉมไปไม่น้อย นับตั้งแต่เรื่องระบบบริหารทั่วไปและระบบบริหารบุคลากรที่ต้องใช้คนและใช้ข้าวของต่างๆ อย่างคุ้มค่า คุ้มเงิน มากขึ้น ไปจนถึงระบบบริหารการเงินและงบประมาณที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องถูกผลักดันให้หาเงินใช้เอง และให้ผู้รับบริการร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายมากขึ้นสมทบกับงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาล

แต่กล่าวโดยรวมแล้วก็คือสถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีวัฒนธรรมผู้ประกอบการ หรือ enterprise culture มากขึ้น ทั้งโดยวิธีคิดและวิธีทำงานที่มุ่งคำนึงถึงผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) เป็นสำคัญ

ในการประชุมคณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2542 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งได้เสนอแนวคิดและมาตรการเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีขีดความสามารถในการหารายได้มากขึ้น ซึ่งเชื่อว่าแนวคิดเหล่านี้สถาบันอุดมศึกษาของเราจะถูกกดดันให้นำไปขบคิด และปรับใช้มากขึ้นเป็นลำดับ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแนวโน้มที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องสวมวิญญาณผู้ประกอบการ ทั้งในแง่การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการหารายได้จากการดำเนินงานด้านต่างๆ จะเด่นชัดเพียงไรก็ตามสถาบันอุดมศึกษาก็ยังคงต้องเก็บจิตสำนึกแบบราชการ ไว้เสมอ

เพราะการออกจากระบบราชการไม่ได้หมายความว่าต้องหาเงินใช้เอง แต่อย่างเดียว แต่หมายถึงการทำงานอย่างคุ้มค่าทรัพยากรที่รัฐยังคงนำภาษีประชาชนมาจัดสรรให้ บวกกับรายได้อีกส่วนหนึ่งที่สถาบันอุดมศึกษาพึงหาเสริมให้มากขึ้น

และตราบไต่ที่สถาบันอุดมศึกษายังคงอาศัยการอุปถัมภ์จากประชาชนและสังคมอยู่ ตราบนั้นสถาบันอุดมศึกษาก็ยังต้องมิจิตสำนึกของการทำเพื่อส่วนรวมเสมอทั้งในด้านการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ

การ คิดเป็นธุรกิจ และการมุ่ง หารายได้ แม้จะเป็นเรื่องสำคัญและเป็นทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนา

สถาบันอุดมศึกษาก็ตาม แต่เราคงต้องถ่วงดุลเรื่องเหล่านี้ไว้ด้วย สำนึกราชการ เช่นกัน เพื่อมิให้สถาบันอุดมศึกษาของเราหมกมุ่นอยู่ แต่กับการแสวงหาความมั่นคงหรือความมั่งคั่งทางโคคทรัพย์ จนลืมน้ำที่ที่พืงมีต่อประชาชนไป

วิถีทรรศน์ที่ 6

อุดมศึกษาสากล บนถนนนานาชาติ

องค์กรอุดมศึกษาในศตวรรษหน้าจะต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ตนเอง ด้วยการเข้าร่วมในเวทีอุดมศึกษานานาชาติอย่างแน่นแฟ้นในทุกภารกิจ การเคลื่อนไหวย้ายที่เรียนหรือที่วิจัย (mobility) ของอาจารย์ นักศึกษา และบุคลากรอุดมศึกษาไปยังประเทศต่างๆ จะต้องเป็นกิจกรรมปกติวิสัย ควบคู่ไปกับกิจกรรมความร่วมมือมากมายกับองค์กรวิชาการต่างแดน ทั้งในฐานะ ผู้ให้ ผู้รับ และ หุ้นส่วน

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมามีความเคลื่อนไหวมากมายที่สะท้อนความพยายามของสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่จะก้าวไปสู่ความเป็นสากล (internationalization) ด้วยการเรียนการสอนตลอดจนการวิจัยให้มีมิติของความเป็นสากลมากขึ้น ในท่ามกลางความเคลื่อนไหวที่วุ่นวายนี้ แต่ละประเทศก็มีเป้าหมายของตนเองว่าต้องการอะไรจากความเป็นสากลนี้ และต่างก็มีวิถีทางของตนเองในการไปสู่ความเป็นสากล

- ในแง่ของการพัฒนานักศึกษานักศึกษาให้มีโลกทัศน์สากลนั้น มีความเคลื่อนไหวมากมาย เช่น ในปี 2539 มาเลเซียส่งคนไปเรียนเมืองนอกถึง 57,000 คน อินโดนีเซีย และไทยตามมาที่ปีละประมาณ 20,000 คน ส่วน University of Brunei Darussalam มีการริเริ่มโครงการ หนึ่งปีต่างแดน (A Year Abroad Program) ส่งนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวนมากไปเรียนในต่างประเทศ โดยนับหน่วยกิตจากประสบการณ์ต่างแดนนั้นได้ด้วย

- ในด้านการพัฒนาครูอาจารย์ระดับอุดมศึกษาให้มีขีดความสามารถระดับสากลนั้น หลายประเทศมี

มาตรการสรรหาอาจารย์ระดับอินเตอร์ เช่น มหาวิทยาลัยในนิวซีแลนด์ส่วนใหญ่จะประกาศรับสมัครรับอาจารย์ อาจารย์ใหม่กว่าครึ่งหนึ่งในมหาวิทยาลัยต่างๆ ของนิวซีแลนด์เป็นอาจารย์ต่างประเทศจากอเมริกาเหนือ ยุโรป ออสเตรเลีย ส่วนสิงคโปร์ก็มีมาตรการสรรหาอาจารย์ที่เป็น international recruitment เช่นเดียวกันโดยตั้งอัตราเงินเดือนที่แข่งขันและจูงใจได้เท่ามหาวิทยาลัยในยุโรปและอเมริกา

● ในแง่ของการ ขยายบริการการศึกษา หลายประเทศก็แสดงท่าทีชัดเจนในรอบศตวรรษที่ผ่านมาจะหาสตาฟจากการนำนักศึกษาต่างชาติมาเรียนในประเทศของตนมากขึ้น ประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์เป็นตัวอย่างที่ชัดเจน ออสเตรเลียนั้นประกาศชัดว่าพอกันทีกับ *education aid* และหันมาดำเนินนโยบาย *education trade* แทน เริ่มมีการเก็บค่าเล่าเรียนเต็มค่าใช้จ่ายจริง (*full-cost fees*) กับนักศึกษาต่างชาติมาหลายปีแล้ว พร้อมกับดำเนินกลยุทธ์การตลาดอย่างจริงจัง ในปี 2538 มหาวิทยาลัยของออสเตรเลียประมาณ 1 ใน 4 ระบุว่ากว่า 10% ของรายได้ของสถาบันการศึกษามาจากค่าเล่าเรียนของนักศึกษาต่างชาติ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยของออสเตรเลีย 7 แห่งมีการเปิดวิทยาเขตในต่างแดน อีก 27 แห่งมีการจัดหลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ และอีก 22 แห่งมีการเปิดสอนทางไกลไปยัง ลูกค้า ในประเทศอื่น

แม้แต่ในประเทศญี่ปุ่นก็ต้องการเป็นผู้ให้บริการการศึกษา อย่างเข้มข้นยิ่งขึ้นเช่นกัน มีเป้าหมายที่เพิ่มจำนวนนักศึกษาต่างชาติให้ถึง 100,000 คน ก่อนสิ้นศตวรรษนี้

● นอกจากนี้ในแง่การค้นคว้าวิจัยเพื่อส่งเสริมความเป็นสากลยังมีความเคลื่อนไหวที่น่าสนใจหลายเรื่อง เช่น นิวซีแลนด์ได้ก่อตั้ง *Asia 2000 Foundation* ขึ้นในปี 2536 เพื่อส่งเสริมหลักสูตรและการวิจัยด้านเอเชียศึกษา เฉพาะสถาบันเอเชียที่มหาวิทยาลัย Auckland มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาถึง 4 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์จีนศึกษา ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา ศูนย์เกาหลีศึกษา และศูนย์อาเซียนศึกษา

ส่วนมาเลเซียมีการลงทุนตั้งศาสตราจารย์พิเศษด้านมาเลย์ศึกษาที่ *Victoria University of Wellington* เพื่อบุกเบิกการสอนการวิจัยเกี่ยวกับมาเลเซียในต่างแดน ปัจจุบันมาเลเซียได้ตั้งตำแหน่งศาสตราจารย์พิเศษด้านนี้ไปแล้วใน 3 ประเทศ และล่าสุดที่นิวซีแลนด์นี้ นายกรัฐมนตรีมหาเธร์ โมฮัมหมัด ได้เดินทางไปเป็นประธานในพิธีประกาศตำแหน่งดังกล่าวด้วยตัวเอง

ความเคลื่อนไหวในเวทีอุดมศึกษานานาชาติเหล่านี้ชี้ว่าประชาคมอุดมศึกษาของไทยเราเอง จะต้องเร่งวางวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนว่าเรา ต้องการอะไร และ จะทำอย่างไร กับความเป็นสากลของอุดมศึกษาบ้าง ทั้งในด้านการสอนและการวิจัย เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาของเรามีขีดความสามารถในการสร้างองค์ความรู้และการผลิตกำลังคนในระดับสากล

โดยเฉพาะในเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนานาชาตินั้นเราควรเน้นให้บัณฑิตของเรามีประสบการณ์เรียนรู้นานาชาติมากขึ้นโดยอาศัยกลไกความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษานานาชาติปัจจุบันหลายประเทศเป็นผู้นำในด้านนี้ อาทิ สหรัฐอเมริกา มีการส่งนักศึกษาปริญญาตรีไปหาประสบการณ์เสริมการเรียนรู้ในต่างประเทศถึง 99,448 คน ในปี 1998 บางมหาวิทยาลัยของสหรัฐ เช่น *Michigan State University* ถึงกับตั้งเป้าว่าภายใน 2006 นักศึกษาของมหาวิทยาลัยนี้ ร้อยละ 40 จะต้องมีโอกาสไปหาความรู้นอกประเทศ เป็นต้น

และในขณะเดียวกันเราก็ต้องคิดถึงมาตรการอื่นๆ ที่จะช่วยให้เรามีขีดความสามารถที่จะก้าวไปสู่เวทีวิชาการระดับสากลอย่างกว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น นับตั้งแต่การปรับปรุงระบบบริหารบุคลากรให้สามารถสรรหาอาจารย์ที่เป็น international staff มาได้มากยิ่งขึ้น การพัฒนาสถาบันวิจัยเกี่ยวกับชาติและภูมิภาคต่างๆ (*country study* และ *area study*) อย่างจริงจัง

โดยเฉพาะมาตรการสรรหาบุคลากรนานาชาติมาเป็นอาจารย์และการร่วมมือด้านการสอน การวิจัยกับนานาชาตินั้นเป็นมาตรการสำคัญที่อาจช่วย ลัดเส้นทางไปสู่ความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทยได้มาก

คงไม่จำเป็นอีกแล้วในยุคโลกาภิวัตน์นี้ที่การดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาจะต้อง ของคนไทย เพื่อคนไทย โดยคนไทย เท่านั้น แต่เป็นสถาบันอุดมศึกษาของคนไทย เพื่อคนไทยที่ใช้สรรพวิทยาการและกำลังนักวิชาการนานาชาติเข้ามาช่วยกันพัฒนาได้

เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาไทยก้าวเดินไปบนถนนอุดมศึกษานานาชาติได้อย่างสง่างาม ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

วิถีทรรศน์ที่ 7 ความหลากหลายในสังคมพหุลักษณะ

ในที่สุดแล้ว หลักการสำคัญที่สุดในการดูแลระบบอุดมศึกษาของเราในศตวรรษหน้าคือหลักการของการเปิดรับ ความหลากหลาย ของอุดมศึกษา นับตั้งแต่ประเภทและภารกิจที่แตกต่างขององค์กรอุดมศึกษารูปแบบการถ่ายทอดความรู้ ไปจนถึงความหลากหลายของรูปแบบการบริหารจัดการและการระดมทรัพยากร ด้วยความหลากหลายเช่นนี้เท่านั้น ที่อุดมศึกษาจะสามารถสนองตอบความต้องการและปัญหาที่หลากหลายในสังคมไทยแห่งอนาคตได้

ในอนาคตนั้น ระบบอุดมศึกษาไทยจะประกอบด้วยสถาบันอุดมศึกษาที่หลากหลายทั้งสถานะและภารกิจ ได้แก่

- สถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ เช่น กรณีของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และสถาบันอีกจำนวนหนึ่งที่จะทยอยออกจากกระบบราชการตามความพร้อมในอนาคต

- สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดรัฐ ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาทั่วไปของรัฐทั้งระดับปริญญาและต่ำกว่า

ปริญญาในการอำนวยการของคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

- สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่มีระบบบริหารของตนเองภายใต้การกำกับดูแลมาตรฐานและการสนับสนุนของคณะกรรมการการอุดมศึกษา

- สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง เช่น โรงเรียนนายร้อย 4 เหล่า วิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดหน่วยงานเฉพาะของตนเอง

นอกจากนี้ ระบบอุดมศึกษายังประกอบด้วยสถาบันอุดมศึกษาที่มีภารกิจหลากหลายกระจายกันอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ตั้งแต่ สถาบันอุดมศึกษาของชุมชนท้องถิ่น ไปจนถึง มหาวิทยาลัยวิจัย ระดับโลก โดยต่างก็มี ลู่วิ่ง และ เส้นชัย ของตนเอง

และต่างก็มีความเป็นประชาคมแห่งการสรรค์สร้างความรู้และความเป็นเลิศในการดำเนินการกิจในนิยามของตนเอง ด้วยโครงสร้างและระบบบริหารที่เหมาะสมกับเอกลักษณ์ของตนเอง

ณ วันนั้น หากจะมีการประเมินพฤติกรรมหรือประสิทธิภาพของสถาบันอุดมศึกษาใดๆ ผู้เขียนหวังว่าแต่ละแห่งจะมี “ตัวบ่งชี้” หรือเครื่องชี้วัดความสำเร็จของตนเองที่ไม่จำเป็นต้องเฉลี่ยหรือ “วิ่งช้าลู่” กับใคร

วิถีทรรศน์ เหล่านี้ เป็นบริบทของงานประกันคุณภาพที่ประชาคมอุดมศึกษาต้องช่วยกันพิจารณาว่าจะมีผลอย่างไรต่อระบบการประกันคุณภาพที่แต่ละแห่งจะพัฒนาขึ้น ทั้งในแง่ของ นิยามคุณภาพ ที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์และปณิธานของแต่ละสถาบัน ตลอดจนวิถีดุณภาพ ที่มีประสิทธิภาพ สามารถเป็นหลักประกันแก่สังคมว่าสถาบันอุดมศึกษาจะสามารถให้ผลผลิตอันดีแก่กำลังคนและองค์ความรู้ที่มีคุณภาพและสนองตอบต่อวิถีทรรศน์ที่กล่าวมาข้างต้น

มอบทุนการศึกษา รศ.วันชัย ศิริชนะ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัยเป็นประธานในพิธีมอบทุนการศึกษาของ กองทุนบริษัทคาโอ อินดัสเตรียล (ประเทศไทย) จำกัด ในโอกาสก่อตั้งครบ 20 ปี โดยมีนายนครเศรษฐ์ โมฆิตศรี- ปัญญา ผู้อำนวยการส่วนการเงินและบริหาร เป็นผู้แทนบริษัทในการมอบทุน ณ ทบวงมหาวิทยาลัย

.....ติดตามข่าวสารด้านการอุดมศึกษาได้จาก.....

อนุสารอุดมศึกษา

เอกสารเผยแพร่รายเดือน นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการอุดมศึกษาไทย

จดหมายข่าวรายสัปดาห์

เสนอข่าวสารและความเคลื่อนไหวในแวดวงอุดมศึกษา ข่าวสารเกี่ยวกับภารกิจของ ทบวงมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด

ดำเนินงานโดย ฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

E-mail : intcoop@mua.go.th

URL : www.mua.go.th

ชื่อ.....

ทบวงมหาวิทยาลัย

ที่อยู่.....

328 ถนนศรีอยุธยา

พญาไท กรุงเทพฯ 10400

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตที่ 2/2529
ไปรษณีย์หลานหลวง

(นางเครือวัลย์ แยมปรางค์)
หัวหน้าฝ่ายสารบรรณ